

Az OIK évfordulós évkönyve

A 2002 és 2008 között két évente megjelent OIK-évkönyv hosszabb szünet után jelentkezett újabb kötettel, ezúttal a könyvtár alapításának 60. évfordulója alkalmából. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a használói igényekkel összhangban képviseli azt az átfogó idegen nyelvi profilt, amelyet fokról fokra kiformált a nyelv- és irodalomtudomány, esetenként az etnológia, illetve kiemelten az eredeti nyelvű és magyar fordításban kiadott szépirodalmi művek vagy a nyelvtanulás témakörében. A könyvtár súlyponti rendezvényei nem véletlenül szerveződnek – bevezetése (2001) óta – a Nyelvek Európai Napja (szeptember 26.) köré. 2008-ban Leonard Orban, az Európai Bizottság nyelvi biztosá telt látogatást az intézményben, és méltatta a sokféleség, az interkulturális párbeszéd támogatása érdekében tett erőfeszítéseket. A zenei gyűjtemény a fentiek párhuzamában a népek és nemzetek zenei kultúrájának írott és hangzó dokumentumait öleli fel. 1978-tól – akkori fenntartói kezdeményezés nyomán – a különböző nyelvi kultúráknak elkötelezett stratégia természetes részeként kiemelt hangsúlyt kap a hazai nemzetiségek művelődése, kultúrája, emellett népismerete és anyaországi honismerete is, a kisebbségkutatás hazai és nemzetközi szakirodalmával kiegészítve. Ezzel párhuzamosan a témában a területi dokumentumellátást segítő koordinációs tevékenység veszi kezdetét. A témaköröket a gyűjtemény lehető legdifferenciáltabb keresztszektékben, egyidejűleg a partnerintézmények gyűjtőkörével érintkező párhuzamok kiküszöbölésével reprezentálja. A gyűjtőkörbe szervesen illeszkedik az eszperantó gyűjtemény, amely jelentősen gazdagodott a nagyhírű Fajsi-gyűjtemény befogadásával. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár részletesen feltárt gyűjteménye az online katalógus segítségével mindenki számára áttekinthető, kereshető. A könyvtár által épített *Nemzetiségi és Műfordítás adatbázis* e két szakterületen támogatja a kutatók és a tájékozódni szándékozók munkáját. Az OIK kollektívája az újabb használói rétegek megszólítása érdekében folyamatosan törekszik a gyűjtemény értékeinek felmutatására, a könyvtári műhely kínálta lehetőségek bemutatására, a szolgáltatások körének szélesítésére. A törekvések eredményeire utal a felhasználó központú működést és innovációt minősítő „Az Év Könyvtára” cím (2010), majd „A Könyvtár-ügyért” kitüntetés elnyerése (2012).

A 2008-ban megjelent előző évkönyv óta napjainkig igen sok beszámolnivaló felhalmozódott. Az időtávot hiánytalanul fogja át Mender Tiborné, Szinnyei-Díjas, nyugalmazott főigazgató asszony két vezetői ciklusra kiterjedő visszapillantása, amely alapvetően a stratégiai tervezés, a minőségmenedzsment eredményeinek, a partner- és közönségkapcsolatok alakulásának, valamint a civil háttér formálódásának szentel figyelmet. A beszámolót követi Papp Anna Mária, a 2015-ben kinevezett főigazgató előretékinítése, vázolja az intézmény 2020-ig szóló stratégiai és cselekvési tervét, amely sok egyéb mellett

a minőségmenedzsmet további, a Minősített Könyvtár címet megcélzó erősítését és a minőségi szolgáltatások szélesítését ígéri.

Mender Tiborné visszapillantásához tematikusan kapcsolódik egy sor részbeszámoló, így a minőségbiztosítás program gyakorlati végrehajtásáról (Tálos Irén); a fogyatékkal élő könyvtárhasználók esélyegyenlőségét célzó tevékenységről (Osztrozics Katalin), kitérve a jelnyelvi kommunikáció „hadrendbe állítására”; a kitelepülési gyakorlat tapasztalatairól (Békey Mária); a 2007-től működő KÖNV(tár)TÁMASZ Egyesület, valamint a „Hogy az idegen nyelv ne legyen idegen” Alapítvány adománygyűjtő, rendezvényszervező munkájáról (Heinczné Oszkai Judit, Nemes Anikó); végül pedig a könyvtár önkéntes programjának 2013. évi elindításáról (Kiss Attila István). Néhány további beszámoló egy-egy kiemelkedő eredményt ismertet, például a hazai nyilvános könyvtári viszonylatban magában álló kezdeményezésként a pekingi Hanban Intézet támogatásával kínai gyűjteményrész kialakítására került sor (Papp Anna Mária). Tizedik fordulójához ért a Magyar Fordítótárs Alapítvánnyal partnerségben évente megrendezett műfordítás-pályázat, amely 2006-tól kilenc európai nemzet, illetve nyelv irodalmának egy-egy versét tűzte ki feladatul kötetlen még nem rendelkező fordítók számára; olykor akár száz beküldő érdeklődésétől kísért sikerszeriáját 2015-ben pedig egy magyar hosszú-költemény, a vajdasági Domonkos István 1971-ben írt „vendégmunkásversének” (*Kormányeltörésben*) tizenkét idegen nyelvű fordítási feladatával koronázta. A díjnyertes fordítások kötete meg is jelent az OIK és a Napkút Kiadó közös kiadásában, amelynek a könyvtár könyvbemutatót szentelt, s azon frissiben kikerült a Magyarországot díszvendégként fogadó Göteborgi Könyvvásárra. A műfordítás-program, ezúttal portugál költő versével, 2016-ban is folytatódik (Virág Bogárné Ágota). 2014-ben a Radnóti-emléknap alkalmából, a Holokauszt Emlékév keretében, az Országos Széchényi Könyvtár és a Petőfi Irodalmi Múzeum együttműködése mellett nagyszabású, kiállításokkal és előadói műsorokkal, még élő visszaemlékezők megszólaltatásával egybekötött ötnapos, nagyszámú látogatót vonzó programra került sor („*Radnóti legendák*”, Csekő Ildikó). A rendezvény kategóriában a főigazgatói beszámoló a Nemzetközi Chopin Év keretében a varsói Nemzeti Fryderyk Chopin Intézet és Múzeum hathatós támogatásával megnyitott reprezentatív kiállításra (2009) tért ki. Kár azonban, hogy területi korlátok miatt az évkönyv lapjain nem kapunk képet a sokoldalú (irodalom, képző- és fotóművészet, zene) és nagy volumenű rendezvényprogram tágabb egészéről. (Előzőleg a 2008-ra szóló kiadás érintette átfogóbban a témát.)

Az évkönyv a szűkebb szakfeladatok – a gyűjteményszervezés, a nemzetiségi tárgykörű feladatok – körében részint kincset érő állományrészeket mutat be, részint pedig súlyponti tevékenységek tanulságos részleteibe avat be. Egy 2012-2014 közötti rövid időszakra, a zenei anyag és a folyóiratok nélkül vázolt, az intézmény önhibáján kívül nem igazán üdvöztető statisztikai kép az állomány alakulását jellemzi – a gazdasági válság miatti forráshiányos időszakban – a gyarapodás és selejtezés tükrében (Sturcz Júlia). Nem kérhetjük számon a teljesebb távot és szélességet, nyilván nem volt mód átfogó vizsgálódásra, maga az eredmény pedig számos jel szerint a korábbi szakaszok vonatkozásában talán hasonló lenne. A mért három év során bevételeztek ugyanis a kollégák össze-vissza mintegy 19 ezer db dokumentumot (zömmel könyvet), ebből vásárlási keretre (ODR-, NKA-, Márai program, valamint a Nemzetiségi Dokumentumellátási keret) mintegy 4,5 ezret; tervezhető évi keret vagy akár csak valami „maradvány” nem állt rendelkezésre.

Eseti adományként érkezett főképp a budapesti Francia Intézetől, Macedónia nagykövetségétől, a Corvinus Egyetem Központi Könyvtárától, továbbá néhai Szőke György szlavista hagyatékából összesen mintegy félezer idegen nyelvű dokumentum. A támogató programok profiljainak köszönhetően a vásárlásból származó darabszám negyedrészt a magyar anyag adja, és nem az a baj, hogy arányaiban ez sok, hanem: hogy a többi annyira kevés. Nyilván fájó hiányosság a külföldi láthatárú frissítés kiesése. A külföldi folyóiratanyag korábban bevezetett címeinek „természetes” fogyását a könyvtárhasználó a polcokon évről-évre közvetlen formában megtapasztalhatja. Marad tehát a gyűjtemény meglévő, korábbi szerzeményezési szakaszok során megalapozott, a fontosabb nyelveken voltaképp megbízható törzsállománya, és ott vannak a kevésbé ismert, kivételes darabok és különleges gyűjteményrészek. Ez utóbbiakról most több nyelvterületen kapunk érdekes beszámolókat, mint az angol állomány „rejtőzködő kincsei” (Megyeri Andrea), a Goncourt-díjas szerzők spektruma a francia állományban (Sáska Gáborné), a korábbi publikációkkal nem vagy alig érintett olasz (Békey Mária), illetve portugál anyag (Molnár Anikó). Átvezet a nemzetiségi területre, noha nem hazai kisebbségekről van szó, a spanyolországi kisebbségi, úgymint galego, baszk, illetve katalán nyelvű irodalom jelenlétéről adott áttekintés (az előbbi kettő spanyol vagy magyar fordítási tükörben, a nagyságrendekkel jelentősebb katalán eredetiben is és magyarul; ugyancsak Molnár Anikó részéről).

A különböző gyűjteményrészek tartalmi körébe beavató írások sorában felfedezés-számba megy – legalább a recenzens számára – a Zeneműtár nemzetiségi anyagát bemutató ismertetés (Sárközi Andrea Bernadett). Nem kapunk utalást arra, miként, mikor vette kezdetét az imponáló felzárkózás az OIK nemzetiségi alapgyűjteményéhez. Elég az hozzá, ha valaki a folyamatában ezt nem figyelte, most meglepetésképpen kerül a szeme elé – a tárgyalás sorrendjében – a szlovákok, szerbek, horvátok, szlovének, ukránok, ruszinok, románok, görögök, örmények és nem utolsó sorban a cigánység népzeneje, esetenként liturgikus zenei kincse. A nemzetiségi zenei anyagot illetően a hazai nemzetiségek kiadványai tekintetében a gyűjtés teljességre törekvő mind az autentikus népzene, mind pedig a világzene terén, az anyaországi kiadványok reprezentatív szinten vannak jelen a gyűjteményben. A zenei kitekintés záró részében külön üdvözlendő a dokumentumfeltárás műfaji összefüggésben saját szerzői metodikai kérdéseinek elővezetése. A nemzetiségi feladatkör súlypontjába kalauzol az OIK közreműködésével folyó területi dokumentumellátás mibenlétének szentelt áttekintés (Pancsosz Alexandra), valamint a cikkadatbázis bemutatása (Fritzné Fajth Ágnes).

A tartalmas, mellékletként fotókkal illusztrált kötet a közönségkapcsolatot aktiváló az „Év olvasója”, illetve a munkatársi kollegialitást erősítő az „Év dolgozója” címeke odaítéléséről szóló híradással (Földi Tamás), valamint a könyvtárra vonatkozó időarányos, az Évkönyv témáiban és egyéb vonatkozásokban a könyvtári munkatársak további publikációit is kijelző sajtóbibliográfiával (Nagy Erzsébet) zárul. Az Évkönyv online elérhetősége: <http://opac.oik.hu:7180/?docId=11518>

(Az Országos Idegennyelvű Könyvtár Évkönyve 2016. Az alapítás 60. évfordulójára. Összeáll. Argyelán Erzsébet Katalin és Zsupán Veronika. Budapest, Országos Idegennyelvű Könyvtár, 2016. 214 p.)

Komáromi Sándor